

Śląski Związek Chórów i Orkiestr

1910

Blask tradycji.
Siła wspólnego brzmienia.

Silesian Association of Choirs and Orchestras

115
lat
Śląskiego Związku
Chórów i Orkiestr

SZANOWNI GOŚCIE, SZANOWNI ŚPIEWACY,
SZANOWNI MUZYCY.

Jubileuszowy Rok 2025 to 115 urodziny Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr, to czas wspaniałego świętowania, kiedy z równą mocą honorujemy pamięć o niezwykłym WCZORAJ, ale też przeżywamy dumę ze wspaniałego TERAZ. Dzisiaj, jak przed laty, tworzymy wielką śpiewaczo–muzyczną rodzinę na Śląsku, a nasze serca przepełnia radość i wdzięczność wobec tych wszystkich, którzy swoim sercem, zamysłem i poświęceniem wypełniali i nadal to czynią wspaniałe karty naszej wspólnej historii.

W tym pięknym czasie jubileuszowych uroczystości, jak co roku, zostanie wręczona Międzynarodowa Nagroda im. Stanisława Moniuszki. Została ona ustanowiona z inicjatywy Rajmunda Hankego, jednego z moich poprzedników, a jej wyrazem jest statuetka, stanowiąca replikę pomnika Stanisława Moniuszki znajdującego się na Placu Karola Miarki w Katowicach, który został ufundowany wyłącznie ze składek śląskich śpiewaków. Odsłonięcie pomnika nastąpiło 8 czerwca 1930, w drugim dniu Uroczystości Moniuszkowskich. Pierwszy raz Nagroda została wręczona w 1996 roku i do dnia dzisiejszego jest przyznawana zespołom i osobom za wybitne i długoletnie zasługi dla społecznego ruchu muzycznego. Jest jedną z najważniejszych nagród, jakie można uzyskać, będąc jednocześnie twórcą i uczestnikiem tego ruchu.

Świętowanie jubileuszu to również okazja do złożenia najserdeczniejszych życzeń. Niech więc kolejne lata wypełnia radość i satysfakcja z wytrwałego budowania naszej wyjątkowej muzyczno–śpiewaczej rodziny. Życzę wielu sukcesów w przekazywaniu idei muzykowania w ręce młodych, aby chętnie podjęli wyzwanie rozwijania muzycznego dziedzictwa. Niech budowana przez nas RAZEM rzeczywistość obfituje w nowe dokonania, realizowane plany oraz płynącą z nich satysfakcję i zadowolenie.

CZEŚĆ PIEŚNI I MUZYCE!

Weronika Czech
Prezes Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr

Rok 2025 to czas świętowania 115 lat działalności Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr, który powstał w 1910 roku jako Związek Śląskich Kół Śpiewaczych. Jest on jednym z najstarszych stowarzyszeń związanych z amatorskim ruchem muzycznym. Przez ponad wiek swojego zorganizowanego funkcjonowania ruch ten stał się świadkiem zmian historycznych, geograficznych, politycznych oraz podlegał ich wpływom, mimo iż sedno jego istnienia zakorzenione jest w pierwotnej potrzebie człowieka do wyrażenia siebie poprzez kulturę i ubogacania swoimi działaniami społeczności, w której żyje.

Pierwsze opisane inicjatywy i wydarzenia, świadczące o kultywowaniu pieśni chóralnej w naszym regionie, datowane są od II połowy XIX wieku. Z 1849 roku pochodzi najdawniejsza wzmianka prasowa, dotycząca polskiego chóru na Śląsku. Możemy się z niej dowiedzieć o publicznym wystąpieniu – podczas mszy i nieszporów – chóru, złożonego z młodzieńców, dziewcząt i dwóch młodych księży, który „na głosy" śpiewał w czasie pobytu kardynała Melchiora von Diepenbrocka w Piekarach Śląskich, podczas uroczystości związanych z konsekracją dzisiejszej Bazyliki mniejszej pw. NMP i Św. Bartłomieja.

Z upływem lat zapisków o powstawaniu kolejnych zespołów jest coraz więcej, a swoją działalność inicjują także organizacje wspierające rozwój śpiewu zbiorowego, tzw. „kasyna", których celem było szerzenie poczucia narodowego i szeroko pojętej oświaty, m.in. poprzez wykłady, śpiew pieśni i przygotowywanie okolicznościowych przedstawień. Najważniejsze z nich działały od 1869 roku w Bytomiu (założyciele: ks. Norbert Bończyk i ks. Konstanty Damrot) i w Chorzowie, dawnej Königshütte (założyciel: Karol Miarka). W tym samym czasie zaczęły się rozwijać na Górnym Śląsku, przy każdej większej parafii, Towarzystwa Św. Alojzego, które rozrastając się stopniowo aż do pięćdziesięciu grup w 1871 roku, pielęgnowały język polski, wystawiały sztuki i w istotny sposób przyczyniały się do upowszechniania śpiewów rodzimych pieśni.

Na przełomie XIX i XX wieku zaczęła się już wyraźna aktywność zorganizowanych zespołów śpiewaczych: powstawały chóry kościelne (także przy parafiach ewangelickich), a niektóre inicjowały działalność w formie towarzystw zrzeszających kilka grup śpiewaczych, np. w 1893 roku powstało Towarzystwo Śpiewacze LUTNIA w Opolu, w 1895 roku – SILESIA w Chorzowie. Niewiele później powstały chóry działające do dziś: w 1907 roku – LUTNIA w Pszczynie, i w 1908 roku – HARMONIA w Mikołowie. Ponieważ zespołów było coraz więcej, w roku 1909 na Zadolu koło Katowic zorganizowano pierwsze na Śląsku Święto Pieśni. Wzięło w nim udział osiem chórów, w tym JEDNOŚĆ z Bytomia. To właśnie z tego zespołu wywodzili się przyszli współtwórcy Związku: Janina Żnińska, Jan Fojcik, Jan Ligoń, Leon Poniecki – dyrygent i Michał Wolski – prezes.

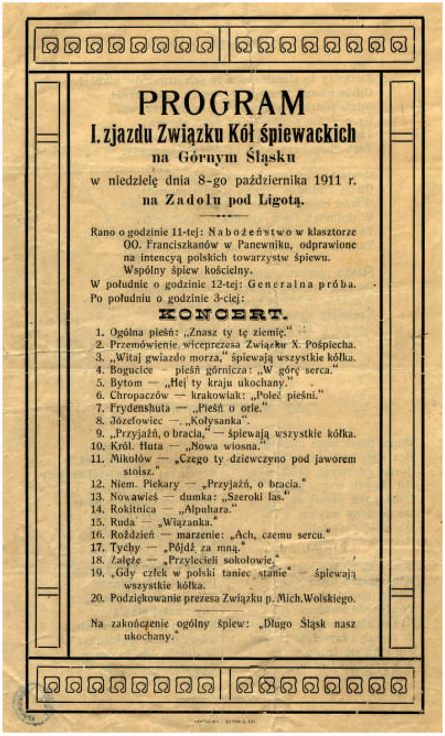
W odpowiedzi na rosnący entuzjazm społeczny i patriotyczny, wyrażający się w rozrastającym się ruchu śpiewaczym, obejmującym zarówno przestrzeń świecką, jak też religijną, **18 kwietnia 1910 roku powołano Związek Śląskich Kół Śpiewaczych z siedzibą w Bytomiu** – pierwsze na Górnym Śląsku zrzeszenie, które swoim zasięgiem obejmowało także Śląsk Opolski, Cieszyński oraz Zaolzie. Jego założyciel – aptekarz z Wielkopolski – **Michał Wolski** (1866–1922), na ini-

Michał Wolski

cjującym działalność stowarzyszenia spotkaniu przedstawił Statut, który przygotował Kazimierz Czapla – pierwszy polski adwokat na Górnym Śląsku. Wszystko to działo się w obliczu rosnącego niezadowolenia władz pruskich, więc budziło chęć zapewnienia śpiewakom i dyrygentom ochrony przed restrykcjami grożącymi za propagowanie rodzimej kultury i pieśni w języku polskim. Zarówno powołanie Związku (ZŚKŚ), jak też przygotowanie podstawy prawnej do jego funkcjonowania, świadczyło o wyjątkowej świadomości Michała Wolskiego, związanej z mocą tkwiącą w rozszerzającym się dynamicznie ruchu śpiewaczym, oraz rozumieniu sytuacji politycznej, w jakiej przyjdzie mu funkcjonować.

Dynamika działań przejawiała się m.in. w organizowaniu tzw. zjazdów, w których uczestniczyło coraz więcej zespołów. W 1911 roku odbył się na ZadoluI Zjazd Związku Kół Śpiewackich na Górnym Śląsku, już pod auspicjami ZŚKŚ, a wzięło w nim udział 14 chórów.

PROGRAM

I. zjazdu Związku Kół śpiewackich

na Górnym Śląsku

w niedzielę dnia 8-go października 1911 r.

na Zadolu pod Ligotą.

Rano o godzinie 11-tej: Nabożeństwo w klasztorze OO. Franciszkanów w Panewniku, odprawione na intencyą polskich towarzystw śpiewu. Wspólny śpiew kościelny.

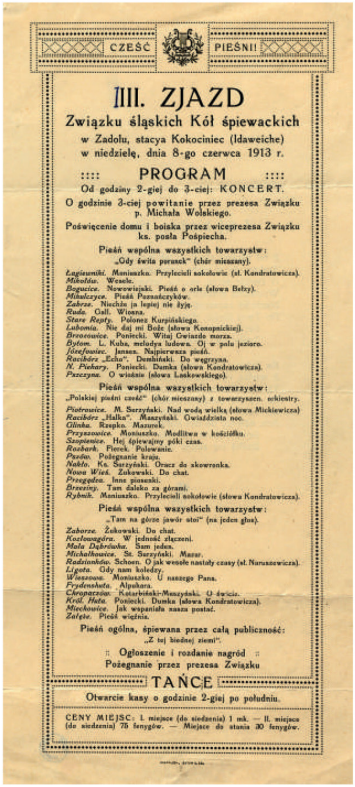
W południe o godzinie 12-tej: Generalna próba.

Po południu o godzinie 3-ciej:

KONCERT.

1. Ogólna pieśń: „Znasz ty tę ziemię."
2. Przemówienie wiceprezesa Związku X. Pośpiecha.
3. „Witaj gwiazdo morza," śpiewają wszystkie kółka.
4. Bogucice — pieśń górnicza: „W górę serca."
5. Bytom — „Hej ty kraju ukochany."
6. Chropaczów — krakowiak: „Poleć pieśni."
7. Frydenshuta — „Pieśń o orle."
8. Józefowiec — „Kołysanka".
9. „Przyjaźń, o bracia," — śpiewają wszystkie kółka.
10. Król. Huta — „Nowa wiosna."
11. Mikołów — „Czego ty dziewczyno pod jaworem stoisz."
12. Niem. Piekary — „Przyjaźń, o bracia."
13. Nowawieś — dumka: „Szeroki las."
14. Rokitnica — „Alpuhara."
15. Ruda — „Wiązanka."
16. Roździeń — marzenie: „Ach, czemu sercu."
17. Tychy — „Pójdź za mną."
18. Załęże — „Przylecieli sokołowie."
19. „Gdy człek w polski taniec stanie" — śpiewają wszystkie kółka.
20. Podziękowanie prezesa Związku p. Mich. Wolskiego.

Na zakończenie ogólny śpiew: „Długo Śląsk nasz ukochany."

CZEŚĆ PIEŚNI!

IIII. ZJAZD

Związku śląskich Kół śpiewackich

w Zadolu, stacya Kokociniec (Idaweiche)

w niedzielę, dnia 8-go czerwca 1913 r.

:::: PROGRAM ::::

Od godziny 2-giej do 3-ciej: KONCERT.

O godzinie 3-ciej powitanie przez prezesa Związku p. Michała Wolskiego.

Poświęcenie domu i boiska przez wiceprezesa Związku ks. posła Pośpiecha.

Pieśń wspólna wszystkich towarzystw:

„Gdy świta poranek" (chór mieszany).

Łagiewniki. Maniuszko. Przylecieli sokołowie (sł. Kondratowicza).
Mikołów. Wesele.
Bogucice. Nowowiejski. Pieśń o orle (słowa Bełzy).
Mikołczyce. Pieśń Pszczelczyków.
Zabrze. Niechże ja lepiej nie żyję.
Ruda. Gall. Wiosna.
Stare Repty. Polonez Kurpińskiego.
Lubomia. Nie daj mi Boże (słowa Konopnickiej).
Brzezowice. Poniecki. Witaj Gwiazdo morza.
Bytom. L. Kuba, melodya ludowa. Oj w polu jezioro.
Józefowiec. Jansen. Najpierwsza pieśń.
Rozchów „Echo". Dombiński. Do wygrzyna.
N. Piekary. Poniecki. Dumka (słowa Kondratowicza).
Paczyna. O wiośnie (słowa Laskowskiego).

Pieśń wspólna wszystkich towarzystw:

„Polskiej pieśni cześć" (chór mieszany) z towarzyszen. orkiestry.

Piotrowice. M. Surzyński. Nad wodą wielką (słowa Mickiewicza).
Rozchów „Halka". Moszyński. Gwiaździsta noc.
Glinka. Rzepko. Mazurek.
Przyszowice. Moniuszko. Modlitwa w kościółku.
Szopienice. Hej śpiewajmy póki czas.
Rozbark. Fierek. Polowanie.
Pszów. Pożegnanie kraju.
Nakło. Ks. Surzyński. Oracz do skowronka.
Nowa Wieś. Zakrzeski. Do chat.
Przegędza. Inne piosenki.
Strzeszyn. Tam daleko za górami.
Rybnik. Maniuszko. Przylecieli sokołowie (słowa Kondratowicza).

Pieśń wspólna wszystkich towarzystw:

„Tam na górze jawór stoi" (na jeden głos).

Zabrze. Zakrzeski. Do chat.
Kochłowice. W jednéj złączeni.
Mała Dąbrówka. Sam jeden.
Michałkowice. St. Surzyński. Mazur.
Radzionków. Schoen. O jak wesołe nastały czasy (sł. Naruszewicza).
Ligota. Gdy nam kolędy.
Wieczorek. Maniuszko. U naszego Pana.
Frydenhuta. Alpuhara.
Chropaczów. Katarzyński-Maszyński. U źródła.
Król. Huta. Poniecki. Dumka (słowa Kondratowicza).
Miechowice. Jak wspaniała nasza postać.
Załęże. Pieśń wiejska.

Pieśń ogólna, śpiewana przez całą publiczność:

„Z tej bliskiej ziemi".

:: Ogłoszenie i rozdanie nagród ::

Pożegnanie przez prezesa Związku

TAŃCE

Otwarcie kasy o godzinie 2-giej po południu.
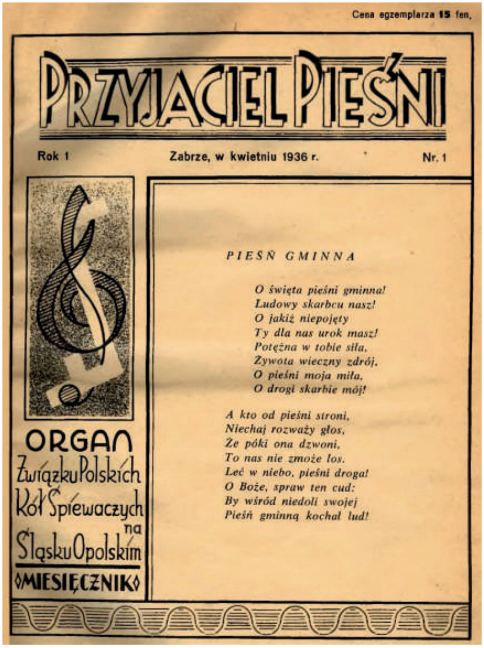
CENY MIEJSC: I. miejsce (do siedzenia) 1 mk. — II. miejsce (do siedzenia) 75 fenygów. — Miejsce do stania 30 fenygów.

Programy zjazdów kół śpiewaczych

Dwa lata później uczestniczących zespołów było już 37, więc zdecydowano o powołaniu czterech ułatwiających funkcjonowanie Związku okręgów (bytomski, katowicko-pszczyński, gliwicko-zabrski, raciborsko-rybnicki). Po zakończeniu I wojny światowej i odzyskaniu niepodległości, rozwój śpiewactwa na Śląsku znacznie się zintensyfikował. Idee patriotyczne lat plebiscytowych, ale także odżywająca wówczas chęć budowania więzi społecznych, spowodowały zwiększenie liczby nowych zespołów. Zwołane w 1919 roku zebranie ZŚKŚ odbyło się z udziałem 270 delegatów z 117 chórów. W miejsce dotychczasowych czterech okręgów utworzono dwadzieścia. Ponadto za sprawę niezwykle istotną uznano konieczność powołania płatnego dyrygenta związkowego. Na podstawie ogłoszonego konkursu, naczelnym dyrygentem Związku (pierwszym dyrektorem artystycznym) został w 1920 roku Julian Samulowski z Żor, absolwent szkoły muzycznej w Ratyzbonie. Jednak plany zorganizowania kolejnego zjazdu na Zadolu w tym samym 1920 roku nie doszły do skutku, gdyż z powodu czynnego angażowania się chórzystów w spotkania i wiece plebiscytowe, ZŚKŚ nie otrzymał wymaganego zezwolenia – władze obawiały się manifestacji z udziałem 20 tysięcy śpiewaków. Mimo to wydawało się, że aktywności wewnątrz stowarzyszenia nie uda się zahamować, gdyż w 1921 roku należały do niego już 354 zespoły. Warto pamiętać, że w latach poprzednich zdarzały się przerwy w działalności chórów wynikające z zaangażowania części śpiewaków w działania powstańcze, niektórzy musieli uciekać, a nawet byli więzieni, z kolei bojówki niemieckie niszczyły majątek i dorobek śpiewaczy, w tym nuty i sztandary. Atmosfera niepokoju, niepewności i destabilizacji oddziaływała na wszystkie przestrzenie życia niezwykle destrukcyjnie.

Finałem politycznego konfliktu okazał się dokonany w wyniku plebiscytu podział Śląska, który stał się momentem rozłamu i rozpoczął okres poważnych zmian, także dla ruchu śpiewaczego. W wyniku decyzji dwóch Nadzwyczajnych Zebrań Delegatów w styczniu 1922 roku, powstały dwa osobne zarządy. **Związek utworzony dla niemieckiej części Śląska** zachował dotychczasową nazwę, siedzibę i objął 129 kół. Jednak prawie natychmiast, w momencie objęcia na tym terenie administracji przez władze niemieckie, rozpoczęły się stanowcze i dotkliwe restrykcje. Mimo działań na rzecz polskiego życia kulturalnego liczba chórów szybko malała, nie udało się także utrzymać nazwy ani siedziby i w krótkim czasie ruch śpiewaczy zamarł na kilka lat. Stopniowo jednak, dzięki działalności utworzonego w 1923 roku – po ogłoszeniu Konwencji Genewskiej – Związku Polaków w Niemczech, aktywność społeczna zaczęła budzić się na nowo. W 1926 roku, dla ponownego zjednoczenia ruchu śpiewaczego na tym terenie, powołano Związek Polskich Kół Śpiewaczych na Śląsku Opolskim, z siedzibą najpierw w Gliwicach, a od 1934 roku w Zabrzu. Działał on w czterech okręgach zrzeszających w 1926 roku dziesięć chórów, a w 1935 roku – już 42. Mimo zmieniających się prezesów, funkcję dyrektora związkowego do wybuchu II wojny światowej pełnił dyrygent i działacz społeczny Jan Witt. W czasie działalności Związku na Śląsku Opolskim, mimo stałych, a od 1933 roku (dojście Hitlera do władzy) nasilających się represji, regularnie organizowano zjazdy śpiewacze, przygotowano nawet kurs dla dyrygentów, a w latach 1936–1939 wydawano (w początkowym

nakładzie około 1500 egzemplarzy) własny muzyczno-literacki miesięcznik „Przyjaciel Pieśni". Pierwszym redaktorem tego czasopisma był August Kowalski, a następnym Jan Łangowski. Jednak 1939 rok okazał się końcowym momentem polskiego życia kulturalnego, a przez to także powiązanego z nim ruchu śpiewaczego na Śląsku Opolskim.

Cena egzemplarza 15 fen.

PRZYJACIEL PIEŚNI

Rok 1 Zabrze, w kwietniu 1936 r. Nr. 1

ORGAN Związku Polskich Kół Śpiewaczych na Śląsku Opolskim

MIESIĘCZNIK

PIEŚŃ GMINNA

O święta pieśni gminna!
Ludowy skarbcu nasz!
O jakiż niepojęty
Ty dla nas urok masz!
Potężna w tobie siła,
Żywota wieczny zdrój,
O pieśni moja miła,
O drogi skarbie mój!

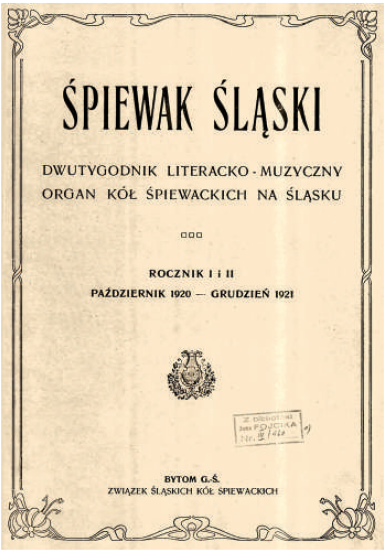
A kto od pieśni stroni,
Niechaj rozważy głos,
Że póki ona dzwoni,
To nas nie zmoże los.
Leć w niebo, pieśni droga!
O Boże, spraw ten cud:
By wśród niedoli swojej
Pieśń gminną kochał lud!

Pierwszy numer pisma „Przyjaciel Pieśni"

Tymczasem wyłoniony ze ZŚKŚ odłam dla części Śląska przyznanej Polsce przyjął w 1922 roku nazwę **Związek Kół Śpiewaczych Województwa Śląskiego** z siedzibą w Katowicach i objął 225 zespołów. Nowa nazwa jednak nie przyjęła się i do pierwotnej (ZŚKŚ) powrócono w 1925 roku. Pierwsze Nadzwyczajne Zebranie Delegatów odbyło się już w styczniu 1922 roku. Sytuacja ze wszech miar nie była łatwa, gdyż polskości nowych ziem nie cechowała stabilność, poglądy polityczne i narodowościowe stanowiły przyczynę konfliktów i podziałów, ponadto pojawił się problem integracji ludności miejscowej z napływową. Rozpoczął się czas reorganizacji, jednak już kilka miesięcy później okazało się, że z powodu braku dyrygentów, ale też osób chętnych do prac organizacyjnych, zawiesiło działalność ponad 70 chórów. Mimo tak poważnych trudności zespół liczący 190 osób wziął udział w I Wszechpolskim Zjeździe Śpiewaczym. Kolejne lata charakteryzowały się ożywioną działalnością wyrażaną zjazdami okręgów, zawodami śpiewaczymi oraz licznie odbywającymi się występami. Wszystko to miało służyć podnoszeniu wykonawczego poziomu zespołów oraz integracji między chórami, a nawet regionami. W 1924 roku śpiewacy z Górnego Śląska w licz-

bie 660 wzięli udział w II Wszechpolskim Zjeździe Śpiewaczym w Poznaniu, a w 1928 roku do stolicy Wielkopolski specjalnym pociągiem pojechało aż 2,5 tysiąca śpiewaków z naszego regionu, by uczestniczyć w największym w XX wieku przedsięwzięciu społecznego ruchu muzycznego pod nazwą **Wszechsłowiański Zjazd Śpiewaków**. Odbył się on z udziałem Prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego, Prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda oraz Ignacego Jana Paderewskiego. Połączony chór 18 tysięcy śpiewaków wykonał na Stadionie Miejskim *Ojczyznę* Feliksa Nowowiejskiego pod dyrekcją kompozytora, a zbiorowymi chórami ze Śląska – męskim i mieszanym – dyrygował z wielkim powodzeniem prezes ZŚKŚ **Stefan Marian Stoiński** (1891–1945). Ten pochodzący z Wielkopolski (podobnie jak Michał Wolski) etnograf, dyrygent i kompo-

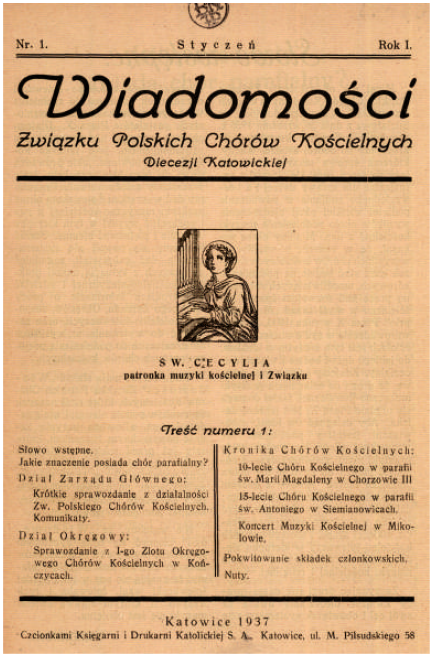
Stefan Marian Stoiński
i pierwszy numer czasopisma
„Śpiewak Śląski"

zytor to ważna postać dla stowarzyszenia, gdyż w latach 1926–1929 był redaktorem „Śpiewaka Śląskiego", czasopisma wydawanego przez ZŚKŚ od 1920 roku, ponadto w latach 1925–1932 był dyrektorem artystycznym Związku, a w latach 1931–1935 i w roku 1945 sprawował funkcję jego prezesa. Niezwykłe kompetencje S.M. Stoińskiego zaznaczyły się także poprzez aktywności organizacyjne. To z jego inicjatywy powstał **pomnik Stanisława Moniuszki**, odsłonięty na Placu Karola Miarki w Katowicach w 1930 roku, przy udziale 6 tysięcy śpiewaków i orkiestry dętej liczącej 600 muzyków. Fundacja pomnika pochodziła wyłącznie ze składek śląskich śpiewaków (20 699,98 zł) i była to pierwsza tego typu sytuacja w Polsce, gdzie finansowanie pomnika było dziełem tylko jednej organizacji. Podczas wojny pomnik Moniuszki został zniszczony, jednak potem odbudowano go i ponownie odsłonięto w 1959 roku.

Uroczystość odsłonięcia pomnika Moniuszki

Oprócz istniejącego ZŚKŚ równolegle powołano do istnienia **Związek Polskich Chórów Kościelnych Diecezji Śląskiej**, który działał w latach 1928–1939. Jednym z jego inicjatorów był ks. Robert Gajda, który redagował również pisemko o nazwie „Wiadomości Związku Polskich Chórów Kościelnych Diecezji Katowickiej". Ukazało się w sumie dwadzieścia numerów w latach 1937–1939.

Nr. 1. Styczeń Rok I.

Wiadomości

Związku Polskich Chórów Kościelnych

Diecezji Katowickiej

ŚW. CECYLIA

patronka muzyki kościelnej i Związku

Treść numeru 1:

Słowo wstępne.
Jakie znaczenie posiada chór parafialny?
Dział Zarządu Głównego:
Krótkie sprawozdanie z działalności Zw. Polskiego Chórów Kościelnych. Komunikaty.
Dział Okręgowy:
Sprawozdanie z I-go Zlotu Okręgowego Chórów Kościelnych w Kończycach.
Kronika Chórów Kościelnych:
10-lecie Chóru Kościelnego w parafii św. Marii Magdaleny w Chorzowie III
15-lecie Chóru Kościelnego w parafii św. Antoniego w Siemianowicach.
Koncert Muzyki Kościelnej w Mikołowie.
Pokwitowanie składek członkowskich.
Nuty.

Katowice 1937

Czcionkami Księgarni i Drukarni Katolickiej S. A. Katowice, ul. M. Piłsudskiego 58

Pierwszy numer czasopisma „Wiadomości Związku Polskich Chórów Kościelnych Diecezji Katowickiej"

Czas po II wojnie światowej był dla ruchu śpiewaczego na Śląsku bardzo trudny – przyniósł niepewność, represje i rozbicie zespołów. W 1949 roku prezydent RP Bolesław Bierut wydał dekret nakazujący podporządkowanie stowarzyszeń władzom państwowym (które ograniczały szeroko pojęte swobody obywatelskie) i ZŚKŚ stał się organizacyjnie (zachowując swoją nazwę) częścią Zjednoczenia Polskich Zespołów Śpiewaczych (ZPZŚ), założonego w roku 1925 w Warszawie. Na przestrzeni następnych ponad trzydziestu lat (1949–1982), w wyniku stosowanych centralistycznych metod zarządzania kulturą oraz znacznych ograniczeń w możliwości wykonywania muzyki sakralnej i uczestniczenia poprzez chóralny śpiew w kościelnych obrzędach, nastąpiła w naszym regionie likwidacja 180 chórów: ze stanu 235 w 1949 roku do 55 w 1982 roku. Inaczej było z orkiestrami dętymi. Od 1950 roku, kiedy to z inicjatywy kapelmistrza Mieczysława Kosewskiego powołano **Związek Amatorskich Orkiestr Dętych** z siedzibą w Katowicach, do 1987 roku przybyło ich z 20 do 167. Stało się tak dzięki mecenasowi przemysłu. Orkiestry dołączono do ZPZŚ, którego nazwa brzmiała odtąd: Zjednoczenie Polskich Zespołów Śpiewaczych i Instrumentalnych (ZPZŚiI).

Mimo postępującego na przestrzeni lat regresu w ruchu śpiewaczym, wydarzeniami wyraźnie integrującymi i ożywczymi dla społeczności były uroczystości jubileuszowe. Pierwszy raz na tak szeroką skalę zdarzyło się to w 1960 roku, gdy Zarząd Główny Związku Śląskich Kół Śpiewaczych zaplanował możliwość świętowania obchodów 50-lecia działalności stowarzyszenia. Z okazji „złotego" jubileuszu zorganizowano w okręgach 46 koncertów z udziałem 105 chórów oraz orkiestr dętych, a ten najbardziej uroczysty miał miejsce w Filharmonii Śląskiej. Pod dyrekcją Karola Stryi zabrzmiał – specjalnie na tę okazję napisany przez Józefa Świdra – *Tryptyk Powstańczy*. Wykonawcami byli: Stanisława Marciniak-Gowarzewska (sopran), Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Śląskiej oraz połączone chóry ZŚKŚ: chóry mieszane – OGNIWO z Katowic, HARMONIA z Mikołowa, DZWON z Orzesza, męskie – ECHO z Katowic, HEJNAŁ z Katowic-Piotrowic, jak też Chór Żeński Liceum Muzycznego im. K. Szymanowskiego w Katowicach i Orkiestra Dęta KWK Miechowice.

Przejawem postępującej centralizacji była kolejna decyzja rządu z 1974 roku, w wyniku której ZŚKŚ – jak wszystkie działające wówczas autonomicznie śpiewacze związki regionalne – stracił swą niezależność, gdyż stał się oddziałem terenowym Polskiego Związku Chórów i Orkiestr (PZChiO – nowa nazwa dotychczasowego ZPZŚiI: Związku Polskich Zespołów Śpiewaczych i Instrumentalnych), a jego nazwa od tej pory brzmiała: **Oddział Śląski Polskiego Związku Chórów i Orkiestr** (OŚ PZChiO). Prowadzona polityka kulturalna powodowała, że regres w amatorskim życiu śpiewaczym wciąż trwał.

Przełom nastąpił dopiero z początkiem lat 80., a dokładnie stało się to za sprawą przylotu do Polski w 1983 roku papieża Jana Pawła II. Chór liczący 1120 osób (z 27 śląskich chórów, w tym 14 zrzeszonych) i dwie orkiestry witały na lotnisku Katowice-Muchowiec gościa-rodaka, rozpoczynającego drugą pielgrzymkę do Polski. Głównym organizatorem z ramienia Związku był Roman Warzecha – ówczesny sekretarz Związku i prezes Okręgu Tyskiego, a zespołami dyrygował

Mieczysław Dziendziel – zasłużony chórmistrz, związany z wieloma chórami na Śląsku. Po latach izolacji ruchu muzycznego od Kościoła był to wielki zlot integrujący śląskich śpiewaków i muzyków orkiestr dętych.

Działalność stowarzyszenia ożywiła się, gdyż w tym samym 1983 roku zorganizowano **I Ogólnopolski Festiwal Polskiej Pieśni Chóralnej** z finałem w Katowicach. Kolejne edycje odbywały się do 1991 roku, a potem od 1996 roku w cyklu dwuletnim. Rok 1985 zaznaczył się kolejnym hucznie obchodzonym jubileuszem – 75-lecia działalności Związku. Uroczysty koncert odbył się w bytomskiej Operze, a wykonawcami były: chóry mieszane – OGNIWO z Katowic, HARMONIA z Mikołowa, DZWON z Orzesza, ECHO z Łazisk Górnych; chóry męskie – ECHO z Katowic, HEJNAŁ z Katowic-Piotrowic i młodzieżowe – BEL CANTO z Rybnika, RESONANS CON TUTTI z Zabrza, SCHOLA CANTORUM z Knurowa. W jubileuszowym roku, po przerwie trwającej 36 lat (od 1949 roku), wznowiono wydawanie „Śpiewaka Śląskiego". Zainicjowano także wojewódzkie **eliminacje kwalifikujące do finału Ogólnopolskiego Konkursu Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży w Bydgoszczy**, w którym największe sukcesy w kolejnych latach odnosiły chóry: RESONANS CON TUTTI z Zabrza, SCHOLA CANTORUM z Knurowa i BEL CANTO z Rybnika.

Lata 90. w działalności Oddziału Śląskiego zaznaczyły się imprezami organizowanymi z wielkim rozmachem i na szeroką skalę. W latach 1991–1995 zrealizowano trzy pielgrzymki chórów i orkiestr Górnego Śląska do Stolicy Apostolskiej. W sumie wzięło w nich udział 2,5 tysiąca osób. Na fali tamtych wydarzeń, w 1992 roku, na wniosek Zarządu OŚ PZChiO, metropolita katowicki arcybiskup Damian Zimoń ustanowił godność **Kapelana Związku** i powierzył ją ks. Antoniemu Reginkowi, członkowi Zarządu OŚ od 1986 roku. Była to wówczas jedyna tego typu godność w Polsce. Ksiądz profesor pełni tę funkcję – z oddaniem dla spraw Związku i w rozmaitych jego przestrzeniach – do dziś. Także podjęte w tamtych latach przez Zarząd OŚ PZChiO inicjatywy są w większości kontynuowane. I tak w 1993 roku odbyła się po raz pierwszy **Adoracja Chórów i Orkiestr Górnego Śląska przy Żłóbku Jezusowym** w bazylice oo. franciszkanów w Panewnikach (w 2024 roku – po raz 31). W tym samym roku – z zamysłu ówczesnego prezesa Rajmunda Hankego (1938–2012) i Zarządu OŚ PZChiO – zainaugurowano Śląskie Święto Pieśni Chóralnej **TROJOK ŚLĄSKI**, którego celem było wspólne muzyczno-towarzyskie spotkanie chórów zrzeszonych w ówczesnych Oddziałach PZChiO: bielskim i śląskim, w Polskim Związku Kulturalno-Oświatowym w Republice Czeskiej oraz w Unii Chórów Czeskich. Impreza odbywa się z reguły naprzemiennie w Polsce i na Zaolziu (w 2024 roku – po raz 31). Dwa lata później, w 1995 roku, zainicjowano **I Festiwal Pieśni Maryjnej MAGNIFICAT** w bazylice w Piekarach Śląskich (ówczesne eliminacje w pięciu kościołach Śląska objęły 51 chórów). Od tamtej pory festiwale odbywały się co dwa lata, wymiennie z pielgrzymkami chórów zrzeszonych w OŚ PZChiO. W tym samym roku, w celu odbudowania więzi śpiewactwa na terenach historycznego Górnego Śląska (zgodnie z zasięgiem ZŚKŚ), zorganizowano po raz pierwszy Górnośląskie Konfrontacje Chóralne i Orkiestralne. Pierwotnie odbywały się one w cyklu dwuletnim (wymiennie z Ogólnopol-

skim Festiwalem Pieśni Chóralnej), a od 1999 roku, pod nazwą **Górnośląskie Prezentacje Chórów i Orkiestr,** mają miejsce (w formie pikniku) na terenie Muzeum „Górnośląski Park Etnograficzny" w Chorzowie (w 2024 roku – po raz dwudziesty dziewiąty). Rok 1996 zapisał się dwoma ważnymi inicjatywami. Ustanowiono wówczas **Międzynarodową Nagrodę im. Stanisława Moniuszki**, przyznawaną podczas Trojoka Śląskiego. Kapituła nagrody pod przewodnictwem ks. prof. Antoniego Reginka honoruje laureatów za wybitne zasługi dla społecznego ruchu muzycznego. Autorem statuetki – na wzór pomnika ufundowanego przez śpiewaków śląskich w 1930 roku – jest śląski rzeźbiarz Zygmunt Brachmański. W 2024 roku nagrodę przyznano po raz dwudziesty szósty. Druga przełomowa inicjatywa z 1996 roku to utworzenie **Śląskiej Biblioteki Muzycznej** jako stałego działu Biblioteki Śląskiej w Katowicach, gdzie przekazano w depozyt zbiory Oddziału Śląskiego PZChiO. Ich skatalogowaniem zajęła się Małgorzata Witowska z Działu Zbiorów Specjalnych Biblioteki Śląskiej, która do dnia dzisiejszego pozostaje ich opiekunem.

W 2000 roku ukoronowaniem dziewięćdziesięciu lat działalności Związku stał się Zjazd Chórów Środkowej Europy. W Filharmonii Śląskiej wystąpiły wówczas zespoły z Białorusi, Czech, Niemiec, Ukrainy, Słowacji, Węgier, z Zaolzia oraz zrzeszone w PZChiO. W tym jubileuszowym, kończącym milenium roku, powołano także **Konfraternię Najstarszych Chórów i Orkiestr Województwa Śląskiego**. Zaliczono do niej zespoły, które miały wówczas za sobą co najmniej dziewięćdziesiąt lat działalności. Obecnie (2025 rok) należą do niej 53 chóry i 15 orkiestr. W kolejnych latach powrócono do idei organizowania imprez integrujących śpiewaczą społeczność. Stały się nimi **Ogólnopolskie Zloty Chórów i Orkiestr w Licheniu** (2005, 2007, 2009), które zgromadziły w sumie około 5 tysięcy śpiewaków i muzyków. Pomysłodawcą był prezes PZChiO Władysław Balicki, a po jego śmierci przewodniczącym komitetu organizacyjnego został Roman Warzecha – od 2007 roku prezes OŚ PZChiO.

Rok 2009 to powrót do korzeni. Wtedy właśnie, na Walnym Zjeździe pod przewodnictwem Romana Warzechy, głosami 112 delegatów (trzy wstrzymujące się, jeden przeciw), podjęto decyzję o oddzieleniu się od PZChiO i powołano samodzielny **Śląski Związek Chórów i Orkiestr,** odzyskując tym samym autonomię po 35 latach centralizacji. Obchodzone rok później 100-lecie działalności Związek świętował zatem już nie jako oddział większej organizacji, a samodzielne regionalne stowarzyszenie. Wspaniały jubileusz zainaugurował Koncert Galowy w Górnośląskim Centrum Kultury im. Krystyny Bochenek w Katowicach (dzisiaj: Katowice Miasto Ogrodów), a wykonawcami były chóry mieszane: OGNIWO z Katowic, ARCHIKATEDRALNY z Katowic, MODUS VIVENDI z Katowic-Piotrowic, HARMONIA z Mikołowa; chóry młodzieżowe: RESONANS CON TUTTI z Zabrza, BEL CANTO z Rybnika; Akademicki Chór Politechniki Śląskiej z Gliwic, Akademicki Zespół Muzyczny Politechniki Śląskiej oraz orkiestry dęte: SOŚNICA i KATOWICE. Świętowanie kontynuowano m.in. poprzez cykl koncertów pt. **Cały Śląsk Gra i Śpiewa**, odbywających się w wielu miastach na terenie wszystkich należących do Związku okręgów. W kolejnych latach działalności Związku odbywały się stałe cykliczne imprezy, ale organizowano też nowe. Na-

leżał do nich **Festiwal Pieśni Eucharystycznej „O, SALUTARIS HOSTIA”**, odbywający się w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa i Św. Jana Bosko w Katowicach-Piotrowicach, który w latach 2009–2019 miał sześć edycji.

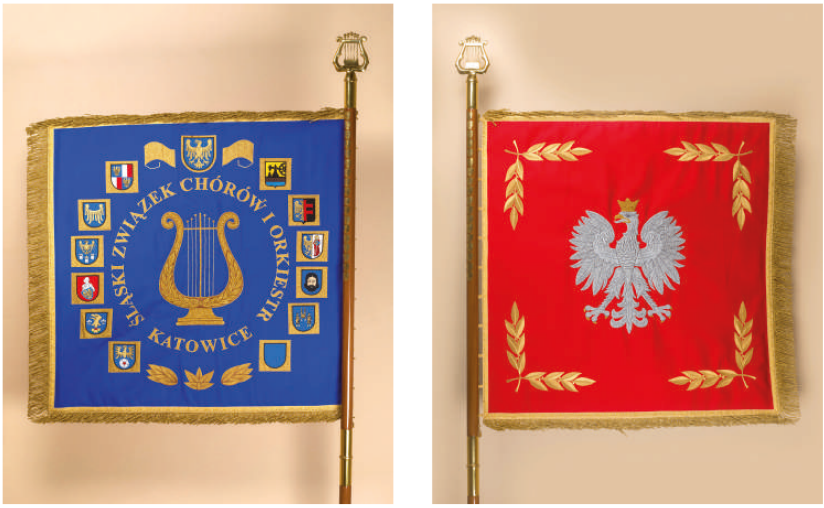
Pozycję Związku tworzyły przez lata konkretne osoby, ale przede wszystkim zrzeszone w nim zespoły. Ważnym ich reprezentantem – w czasie wszystkich wyjątkowych uroczystości – jest jeden z dwóch sztandarów. Pierwszy z nich został ufundowany w 1979 roku dla Oddziału Śląskiego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr. Inicjatorem fundacji był ówczesny prezes Rudolf Kostorz. Pełnił on jednocześnie funkcję sekretarza Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych w Katowicach, która została sponsorem sztandaru.

Sztandar Oddziału Śląskiego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr z 1979 roku

Po utworzeniu Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr w 2009 roku zrodziła się inicjatywa ufundowania nowego sztandaru. Została ona zrealizowana dzięki fundatorom, którymi zostali ówcześni członkowie Zarządu Głównego ŚZChiO, członkowie zrzeszeni i niezrzeszeni w okręgach ŚZChiO oraz członkowie zespołów bez okręgów. Poświęcenie sztandaru Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr odbyło się 19 stycznia 2013 roku podczas Adoracji Bożego Dzieciątka z udziałem chórów i orkiestr ŚZChiO w bazylice oo. franciszkanów pw. Św. Ludwika Króla i Wniebowzięcia NMP w Panewnikach. Poświęcenia dokonał ks. abp Damian Zimoń, metropolita katowicki. Ceremonii towarzyszyło 29 sztandarów zespołów zrzeszonych.

Ważnym i poruszającym wydarzeniem na polu współpracy międzynarodowej było otrzymanie przez ŚZChiO Nagrody Unii Chórów Czeskich, przyznanej w 2017 roku za wieloletnią współpracę i organizowanie kolejnych edycji Śląskiego Święta Pieśni Chóralnej TROJOK ŚLĄSKI. W Senacie Republiki Czeskiej odebrał ją prezes Roman Warzecha. W 2021 roku wyróżnieniem, istotnym także dla Związku, było odsłonięcie w Galerii Artystów (Katowice, Plac Grunwaldzki

Sztandar Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr z 2013 roku

w dzielnicy Koszutka) popiersia Józefa Świdra, kompozytora muzyki chóralnej i dyrektora artystycznego Związku w latach 1969–1975.

Do grona osób, których zaangażowanie w znaczący sposób wpłynęło na dynamiczną działalność Związku, należała niewątpliwie **Eleonora Sładkowska** (1932–2019), która przez 68 lat (1951–2019) była kierowniczką biura Związku. Pochodziła z rodziny Stoińskich i była spokrewniona ze S.M. Stoińskim – prezesem ZŚKŚ (1931–1935). Swoją funkcję pełniła we współpracy z sześcioma kolejnymi prezesami i sześcioma dyrektorami artystycznymi, a dominantą jej aktywności była dbałość o prawidłowe funkcjonowanie sekretariatu, koordynacja działań związkowych struktur oraz prawidłowe rozliczanie finansowych zobowiązań. Była skarbnicą wiedzy i przykładem absolutnego oddania dla spraw ruchu śpiewaczego – znała wszystkich i wszyscy ją znali. Po śmierci zastąpiła ją wnuczka – Beata Jawoszek, która z równym zaangażowaniem kierowała biurem Związku do 2022 roku.

Eleonora Sładkowska

Rok 2022 wiązał się z kolejnym przełomem w historii Związku, gdyż w marcu dotychczasowy prezes Roman Warzecha w piśmie skierowanym do Zarządu Głównego poinformował, że po 15 latach sprawowania funkcji składa swoją rezygnację. W sytuacji braku nowego kandydata na to stanowisko, jak też planów związanych z dalszą działalnością, przyszłość Związku jawiła się bardzo niestabilnie. Pełniącym obowiązki stał się wówczas wiceprezes Feliks Sokoła, który w uzgodnieniu z dyrektor ds. artystycznych prof. Iwoną Melson zwołał w kwietniu i maju dwa

nadzwyczajne robocze zebrania prezesów okręgów, jak też zainteresowanych działaczy, by zdiagnozować sytuację i podjąć konstruktywne działania. Nastąpił czas Nowego Otwarcia Związku, a pierwszym ustalonym celem był Walny Zjazd Delegatów – najważniejsze spotkanie przedstawicieli wszystkich zrzeszonych zespołów. Poprzedzające go półroczne przygotowania nastawione były na uaktualnienie zapisów w Statucie oraz wyłonienie osób, które nadadzą Związkowi nowy kierunek działania. **Walny Sprawozdawczo-Wyborczy Zjazd Delegatów odbył się 16 października w Piekarach Śląskich** i wtedy powołano nowy Zarząd. Na jego czele, po raz pierwszy w historii Związku, stanęła kobieta – Weronika Czech, która od wielu lat – jako sopran, a także prezes – związana jest z chórem SKOWRONEK w Gierałtowicach; ponadto w Zarządzie Okręgu Gliwicko-Zabrskiego pełni funkcję skarbnika. W strukturach zarządu ustanowiono wówczas nową funkcję koordynatora ds. organizacji i promocji, której pełnienia podjął się najmłodszy członek Zarządu – Kamil Gojowy, uczestniczący wcześniej – jeszcze jako student, a zaraz potem absolwent Akademii Muzycznej w Katowicach – w półrocznym procesie przygotowującym plany restrukturyzacji Związku. Delegaci poprzez głosowanie przyjęli także dostosowane do nowej rzeczywistości wersje Statutu oraz Regulaminu przyznawania odznaczeń. 7 grudnia odbyło się pierwsze posiedzenie nowego Zarządu, na którym omówiono plan działania na najbliższy rok. W międzyczasie, jeszcze we wrześniu, odbyło się w Katowicach-Zadolu **XXIX Święto Śląskiej Pieśni Chóralnej TROJOK ŚLĄSKI**, podczas którego odbyła się msza święta celebrowana przez kapelana Związku ks. prof. Antoniego Reginka, wręczono po raz 25 Międzynarodową Nagrodę im. S. Moniuszki oraz urządzono koncert ośmiu chórów z Polski i Czech, jak też występ dwóch orkiestr dętych. A w listopadzie, już pod auspicjami nowych władz, odbyło się ożywcze dla środowiska dwudniowe **XV Śląskie Święto Pieśni Chóralnej MAGNIFICAT** (przekształcona formuła wcześniejszego Festiwalu Pieśni Maryjnej MAGNIFICAT). Złożyły się na nie I Ogólnopolski Konkurs Chóralny oraz Festiwal dla chórów zrzeszonych w ŚZChiO. W konkursie wzięło udział 17 zespołów w pięciu kategoriach. Czas obradowania jury wypełniły warsztaty poprowadzone przez Jana Krutula – kompozytora młodego pokolenia, na bazie skomponowanego przez niego specjalnie na tę okazję utworu, na zamówienie ŚZChiO, pt. *Wielbi dusza moja Pana na dwa chóry SATB a cappella*. Całodniowa impreza odbyła się w kościele pw. Św. Rodziny w Bytomiu-Bobrku, a laureaci Grand Prix otrzymali nagrodę finansową ufundowaną przez arcybiskupa metropolitę katowickiego dr. Wiktora Skworca oraz nagrodę JM Rektora Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach, jaką był występ w Sali Koncertowej tejże uczelni w kwietniu następnego roku. Kolejnego dnia w Sanktuarium Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej w Piekarach Śląskich odbył się Festiwal Pieśni Maryjnej, w ramach którego – oprócz mszy i koncertu z udziałem sześciu chórów – odbyły się warsztaty dla wszystkich uczestniczących w festiwalu zespołów. Dwudniowemu wydarzeniu towarzyszyła wystawa historyczna pt. „Bytom-Bobrek i Piekary Śląskie – 100. Rocznica Przyłączenia Części Górnego Śląska do Polski", zorganizowana przy znaczącym wsparciu pracowników Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach z dyrektorem Andrzejem Drogoniem na czele.

Rok 2023 to pierwszy rok działalności nowego Zarządu, mającego na celu między innymi kontynuowanie istotnych dla środowiska imprez. I tak w styczniu odbyła się **XXX Adoracja Chórów i Orkiestr ŚZChiO** w bazylice oo. franciszkanów w Panewnikach, w której uczestniczyło 13 zespołów chóralnych, ORKIESTRA DĘTA TAURON-WYTWARZANIE pod dyrekcją Bogusława Plichty oraz sześć pocztów sztandarowych. W maju na terenie Muzeum „Górnośląski Park Etnograficzny" w Chorzowie miały miejsce **XXVII Górnośląskie Prezentacje Chóralne im. Rajmunda Hankego.** Po trzech latach przerwy wzięło w nich udział pięć chórów i ORKIESTRA DĘTA TRAMWAJE ŚLĄSKIE. W organizację przedsięwzięcia zaangażowała się dyrektor Muzeum Paulina Cius-Górska. We wrześniu odbyło się **XXX Śląskie Święto Pieśni Chóralnej TROJOK ŚLĄSKI**, tym razem w Ornontowicach, we współpracy z Centrum Kultury i Promocji ARTERIA, kierowanym przez Aleksandrę Malczyk. W całodniowej imprezie udział wzięło dziewięć chórów i dwie orkiestry, ponadto po raz 26. wręczono Międzynarodową Nagrodę im. S. Moniuszki.

Najważniejsze są jednak nowości, a ich głównym inicjatorem jest Kamil Gojowy, który jako koordynator Związku – obdarzony niezwykłym kreacyjnym potencjałem młody człowiek – sukcesywnie i z rozmachem, w ścisłej współpracy z członkami Zarządu Głównego, rozwija drzemiący w ŚZChiO potencjał. Niezwykle istotne było otwarcie we wrześniu 2023 roku programu **wolontariatu stałego**, w ramach którego ochotnicy podejmują aktywności indywidualnie bądź w zespołach tematycznych, by uzupełniać działania Zarządu Głównego. Zespoły te to: „Sprawczość" ds. współpracy związanej z organizowanymi wydarzeniami, „Płynność" ds. projektów i funduszy, „Czytelność" ds. współdziałania z czasopismem „Śpiewak Śląski" oraz „Widoczność" ds. działań związanych z mediami społecznościowymi, jak też obsługą newslettera i strony internetowej. Wszyscy wolontariusze ŚZChiO tworzą organ doradczy dla Zarządu Głównego – **Radę Młodych Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr**.

Oprócz wprowadzenia do organizacji osób młodych i powierzenia im sprawczości w działaniach, czego widocznym rezultatem była roczna kampania **#JestemWzwiązku**, promująca zespoły członkowskie, ważnym elementem strategii rozwoju Związku stało się wejście w świat chóralistyki europejskiej. W listopadzie 2023 roku krokiem w tym kierunku stał się udział koordynatora Związku w „Weekendzie członkowskim" Europejskiego Stowarzyszenia Chóralnego (Wilno/Litwa). Nastąpiło wówczas przekazanie listu intencyjnego o chęci włączenia ŚZChiO w strukturę tej międzynarodowej organizacji, co nastąpiło już w lutym kolejnego roku, kiedy to na adres Związku wpłynęła oficjalna informacja od **Europejskiego Stowarzyszenia Chóralnego (ECA)** o włączeniu ŚZChiO w poczet członków. List o przyjęciu nadesłała Sonja Greiner – sekretarz generalna organizacji. W ten sposób ŚZChiO stał się pierwszym związanym z chóralistyką stowarzyszeniem w Polsce należącym do tej europejskiej organizacji. W listopadzie 2024 roku Kamil Gojowy wraz z prof. Iwoną Melson reprezentowali ŚZChiO – już w roli pełnoprawnego członka ECA – na dorocznym zjeździe, tym razem w Leuven w Belgii, gdzie omówiono trzy projekty: Międzynarodową Kampanię

„Muzyka – Wsparcie Osób w Depresji", Międzynarodowy Festiwal NOC CHÓRÓW w Rudzie Śląskiej oraz Głosy Europejskiego Miasta Nauki Katowice 2024.

Z kolei w pracach Zarządu na rzecz zespołów zrzeszonych pojawiły się kolejne nowości, którymi są m.in. bezpłatne odznaczenia honorowe, możliwość promocji działalności artystycznej na profilach ZG ŚZChiO, program mikrograntowy, szkolenia branżowe dla wolontariuszy i członków, dostęp do „zasobów" Związku, tj. zbiorów stowarzyszenia w Bibliotece Śląskiej, materiałów edukacyjnych, promocyjnych oraz nutowych. Swoistym podsumowaniem wszelkich działań tego roku był grudniowy wykład *Głos jako źródło dobrostanu dla ciała i ducha współczesnego człowieka. Nowatorskie działania networkingowe artystycznych NGO-sów*, w którym Kamil Gojowy wraz z prof. Iwoną Melson, w ramach **VII Śląskiego Festiwalu Nauki Katowice**, opowiadali o kolejnych etapach promowania śpiewu kolektywnego i współpracy praktykowanej na co dzień. W działaniach partnerskich Związku współuczestniczą: Fundacja Chórtownia, Centrum Organizacji Pozarządowych w Katowicach, Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Stowarzyszenie Artystów Euforis, Filharmonia Śląska, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu, Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, Województwo Śląskie, Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia oraz Miasto Katowice. Lista osób, a poprzez nie organizacji i instytucji, z którymi Związek współpracuje, wciąż się powiększa.

Rok 2024 już na samym początku zaznaczył się niezwykle istotną inicjatywą, honorującą jeden z fundamentalnych przejawów życia kulturalnego w naszym regionie. Nastąpiło bowiem rozpoczęcie starań o wpis *Tradycji kulturowych amatorskich zespołów śpiewaczych w Polsce* do Krajowego Rejestru Dobrych Praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W grudniu okazało się, że dzięki decyzji prof. Piotra Dahliga – członka Rady ds. Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego – działania mogą dotyczyć wpisu na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego. Rok wcześniej zostały na tę listę wpisane *Tradycje kulturowe górniczych orkiestr dętych z Górnego Śląska,* więc „tradycje śpiewacze" stanowiłyby istotne dopełnienie, jednak proces przygotowawczy to czas wymagający intensywnej pracy nad pełnym rozpoznaniem tematu. Równie strategiczne działania podjęto wewnątrz Związku. Został nimi objęty wydawany od 1920 roku **„ŚPIEWAK ŚLĄSKI"** (w latach 1926–1948 pt. „Śpiewak") – jedyne z tak długą tradycją, poświęcone amatorskiemu ruchowi muzycznemu czasopismo w Polsce, wydawane w latach 1920–1939, 1946–1948 i ponownie od 1985 roku (przerwy w jego publikacji wynikały z zawirowań historycznych i politycznych). Stanowi ono swoistą kronikę życia śpiewaczo-muzycznego w regionie, a jego redaktorami byli zazwyczaj sekretarze Związku. Najważniejsi z nich, będący także autorami książek, dzięki którym wiedza o historii stowarzyszenia jest kompletna, to: Jan Fojcik, Rajmund Hanke i Andrzej Wójcik. W 2024 roku redaktorem naczelnym została Karolina Kopacz – dziennikarka i specjalistka ds. komunikacji społecznej i administracji, której ambicją jest, aby związkowy kwartalnik współtworzyły osoby doświadczone, profesjonaliści różnych specjalności, ale też przedstawiciele wszystkich zespołów zrzeszonych oraz początkujący adepci sztuki

dziennikarskiej, którzy są zainteresowani zagadnieniami dotyczącymi działalności ruchu śpiewaczo-muzycznego. W kolejnych numerach „Śpiewaka Śląskiego", wspartego w 2024 roku z funduszu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, publikowane są artykuły dotyczące bieżących spraw z życia związkowej społeczności, jak również przedstawiające zagadnienia związane z tradycją regionu, a nawet pisane po śląsku.

Pierwszy numer czasopisma „Śpiewak Śląski" z 2025 roku

W 2024 roku z wielkim rozmachem zorganizowano wiele imprez i wydarzeń. Tradycyjnie w styczniu miała miejsce **XXXI Adoracja Chórów i Orkiestr** w Panewnikach, a wzięło w niej udział aż dwadzieścia zespołów chóralnych i tradycyjnie ORKIESTRA DĘTA TAURON-WYTWARZANIE z Łazisk Górnych pod dyrekcją Bogusława Plichty. Obecnych było też dziesięć pocztów sztandarowych. W maju odbyła się **V Noc Chórów** w Rudzie Śląskiej – niezwykłe śpiewacze wydarzenie, którego charakterystyczną cechą jest forma spaceru w różne koncertowe miejsca miasta, gdzie wykonawcy przychodzą do oczekujących ich w kilkunastu lokalizacjach słuchaczy i prezentują przygotowany repertuar. W festiwalu, którego dyrektorem artystycznym jest dr Krzysztof Dudzik, wzięło udział 27 zespołów z całego kraju oraz białoruski chór Verum Cantus. Współorganizatorami wydarzenia była Fundacja Chórtownia oraz Stowarzyszenie Artifices Artificibus. Wydarzenie zostało wsparte w ramach prestiżowego programu grantowego Unii Europejskiej, dotyczącego inkluzywności i internacjonalizacji IGNITE.

V Noc Chórów, Ruda Śląska 2024, fot. Radosław Kaźmierczyk

W czerwcu odbyły się **XXIX Górnośląskie Prezentacje Chórów i Orkiestr** im. Rajmunda Hankego w Parku Etnograficznym w Chorzowie, podczas których dla zebranej – także rodzinnie – publiczności koncertowało pięć chórów i ORKIESTRA MUZEUM GÓRNICTWA WĘGLOWEGO z Zabrza po dyrekcją Henryka Mandrysza. Także w czerwcu miało miejsce – tym razem w Stonavie na Zaolziu – **XXXI Święto Pieśni Chóralnej TROJOK ŚLĄSKI**. Z polskiej strony wzięło w nim udział dziewięć chórów (w sumie 15), które po mszy świętej w tamtejszym kościele pw. Św. Marii Magdaleny prezentowały repertuar świecki w Domu PZKO w Stonawie, a sakralny w kościele pw. Św. Józefa w Suchej Górnej i pw. NSPJ w Czeskim Cieszynie. Po raz 27. wręczono wówczas statuetki laureatom Międzynarodowej Nagrody im. S. Moniuszki. Na październik zaplanowano bardzo rozbudowane w formie **XVI Śląskie Święto Pieśni Chóralnej MAGNIFICAT**, które tym razem objęło I Konkurs Kompozytorski, II Ogólnopolski Konkurs Chóralny oraz Festiwal Pieśni Chóralnej. Podobnie jak dwa lata wcześniej, była to impreza dwudniowa. W kościele pw. Św. Piotra i Pawła w Katowicach odbył się Konkurs Chóralny, podczas którego w czterech kategoriach rywalizowało dziewięć zespołów, a po zakończonych przesłuchaniach odbyły się warsztaty wokalne dla chórzystów, poprowadzone przez dr Joannę Łukaszewską z UMFC w Warszawie. Laureatem Grand Prix został Chór Mieszany CANTIAMO TUTTO z Wrocławia pod dyrekcją Sebastiana Sikory, który odebrał nagrodę finansową ufundowaną przez arcybiskupa metropolitę katowickiego dr. Adriana Galbasa, a w marcu następnego roku – w ramach Nagrody Rektora Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach – wystąpił w Sali Koncertowej tejże uczelni. Dzień po konkursie, w Pocysterskim Zespole Pałacowo-Klasztornym w Rudach, miał miejsce Festiwal dla chórów zrzeszonych w ŚZChiO. Rozpoczął się on cyklem warsztatów, a godziny popołudniowe wypełniła msza święta celebrowana w miejscowej bazylice pw. Wniebowzięcia NMP przez kapelana Związku ks. prof. Antoniego Reginka, a następnie indywidualna prezentacja chórów. Jej uroczystym finałem było wręczenie nagrody dla laureata I Śląskiego Konkursu Kompozytorskiego, ufundowanej także przez arcybiskupa metropolitę katowickiego dr. Adriana Galbasa, a następnie prezentacja prawykonań nagrodzonych w konkursie utworów. Katarzyna Danel zwyciężyła w dwóch kategoriach, a jej utwory wykonane

zostały przez CHÓR CANTICUM NOVUM z Suszca pod dyrekcją Szymona Cichonia oraz CHÓR UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO w Katowicach pod dyrekcją Michała Brożka.

Z kolei we wrześniu 2024 roku Związek wziął udział – we współpracy z Regionalnym Instytutem Kultury im. W. Korfantego – w **Europejskich Dniach Dziedzictwa „Cześć Każdej Pieśni"**, a następnie w projekcie **Głosy Europejskiego Miasta Nauki Katowice 2024**, który w ramach czterech wybranych tygodni, w ogólnodostępnych dla społeczeństwa wydarzeniach o charakterze popularnonaukowym, przedstawił kompleksowe – w szerokiej perspektywie – połączenie nauki i głosu. Następujące weekendowo wydarzenia z cyklu Tydzień Muzyki: „Głosy Katowic – Ścieżka kreacji i krytyki", Tydzień Katowic: „Tak Brzmi Miasto – Ścieżka dziedzictwa przemysłowego i kulturowego", Tydzień Kreatywności: „Mój Głos – Ścieżka zdrowia i jakości życia" i Tydzień Człowieka: „Opowieści Społeczności – Ścieżka innowacji społecznych" objęły każdorazowo dużą grupę uczestników, dla których przygotowano prelekcje, wykłady, warsztaty, koncerty, a nawet muzyczny spacer po szczególnych miejscach w mieście. Wszystkie te inicjatywy odbyły się pod kierunkiem najwyższej klasy specjalistów. Ponadto młode artystki – studentki Szkoły Filmowej im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – przygotowały dwie etiudy filmowe: Helena Chojnowska pt. *Odgłosy*, a Maja Biała pt. *Helka*. Są one ważne w kontekście nowych przestrzeni, w których Związek pokazuje swoją aktywność. Projekt podsumowuje specjalnie przygotowana publikacja.

Weronika Czech, Prezes ŚZChiO, Głosy Europejskiego Miasta Nauki Katowice 2024, fot. Radosław Kaźmierczyk

Koniec 2024 roku zaznaczył się wydarzeniem pt. **Eksperyment Kolędowy,** w ramach którego odbyły się: webinar „Hej, kolęda. Dziedzictwo kulturowe znane i nieznane", wygłoszony przez prof. Iwonę Melson, warsztaty „Kolędy śpiewaj sercem i z wyobraźnią", które poprowadził dr Krzysztof Dudzik oraz Koncert Kolędowy na orkiestrę symfoniczną, chór i zespół rozrywkowy wraz z solistką Martyną Kubiak, do którego aranżacje 14 polskich kolęd napisał Tomasz Ptok, a całością dyrygował Kamil Gojowy. W projekcie uczestniczyło około 300 osób, a finało-

wy koncert odbył się w Sali Muzeum Śląskiego i został nagrany na płytę CD – drugą, której producentem jest ŚZChiO. Pierwszą, zrealizowaną jeszcze w 2023 roku, była płyta Henryka Mikołaja Góreckiego *Z pieśni kościelnych na chór mieszany a cappella* z nagraniem wszystkich utworów z kompletem zwrotek ze zbioru. Wykonawcą pieśni na płycie jest Zespół Śpiewaczy APERTUM COR z Katowic pod dyrekcją Kamila Gojowego.

W tym niezwykle bogatym w wydarzenia roku – oprócz działań w roli organizatora – ŚZChiO podejmował inicjatywy jako partner i z tej pozycji był współorganizatorem – wraz z Narodową Orkiestrą Symfoniczną Polskiego Radia w Katowicach, Miastem Katowice oraz Uniwersytetem Ekonomicznym w Katowicach – **VI Metropolitalnego Festiwalu Chóralnego** (zainicjowanego w roku 2018 przez Chór Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach). W maju, w ciągu kilku dni, podczas festiwalu wystąpiło 11 zespołów chóralnych, które wykonały pięć koncertów z muzyką chóralną a cappella. Zwieńczeniem był koncert finałowy na estradzie NOSPR w Katowicach, gdzie przy udziale kwartetu solistów, połączonych chórów (200 śpiewaków) oraz Orkiestry Ponticello pod dyrekcją dyrektora festiwalu Michała Brożka wykonano *Messa da Requiem* Giuseppe Verdiego. Z kolei jesienią Śląski Związek Chórów i Orkiestr – wraz z Fundacją Chórtownia – włączył się w cykl **Chór-mistrzowsko!**, zorganizowany przez Filharmonię Śląską. W sezonie artystycznym 2024/2025 Chór Filharmonii Śląskiej – jeden z najstarszych chórów filharmonicznych w Polsce – obchodził jubileusz 50-lecia. W związku z tym zaproszono amatorskie chóry z województwa śląskiego do udziału w konkursie, którego zwycięzcy otrzymali możliwość wystąpienia na estradzie Sali Koncertowej im. Karola Stryji wraz z Chórem Filharmonii Śląskiej, jak też samodzielnie. Do ścisłego finału zostało wyłonionych pięć zespołów – wszystkie należące do Związku: Chór RISONANZA CONTINUA z Zabrza, Chór im. JULIUSZA ROGERA z Rud, Chór Towarzystwa Śpiewaczego LUTNIA im. Jana Orszulika ze Strumienia, Zespół Śpiewaczy APERTUM COR z Katowic oraz Chór UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO z Katowic.

Niezwykle ważną, zupełnie nową inicjatywą Związku, związaną z troską o lokalną historię i kulturowe dziedzictwo, było zrealizowanie na przełomie czerwca i lipca 2024 roku projektu związanego z archiwizacją społeczną **Pierwsze Katalogi Archiwum Historii Mówionej**. Odbył się on po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku w programie Spójnik przez Radę Konsultacyjną Europejskiego Miasta Kultury KTW GZM 2029 i przyznaniu grantu. Przy współpracy z Biblioteką Śląską w Katowicach (Instytut Mediów Cyfrowych Digitarium) przeprowadzono dziewięć spotkań z najstarszymi osobami (grupa wiekowa 75-95) związanymi z amatorskim ruchem muzycznym na Śląsku. W ramach wywiadów, które animowali prof. dr hab. Iwona Melson oraz Kamil Gojowy, swoimi historiami podzielili się: Henryk Moćko, Alojzy Solarczyk, Tadeusz Faber, Maria Kroczek, Monika Organiściok, Felicja Czyż, Henryk Mandrysz, Kazimierz Bednorz i ks. Antoni Reginek.

Rok 2025 to czas świętowania jubileuszy: 115 lat działalności Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr oraz 105 rocznicy powstania czasopisma „ŚPIEWAK

Eksperyment Kolędowy 2024, fot. Radosław Kaźmierczyk

ŚLĄSKI". Oprócz stałych w kalendarzu imprez, jak styczniowa XXXII Adoracja, czy również jubileuszowe, bo XXX Górnośląskie Prezentacje Chórów i Orkiestr im. Rajmunda Hankego w czerwcu, ważne będą szczególne uroczystości. Zainauguruje je poprzedzona adoracją msza święta jubileuszowa w Archikatedrze Chrystusa Króla w Katowicach, kiedy to występujące chóry i schole ubogacą liturgię sprawowaną w intencji ŚZChiO, w połączeniu z obchodami 100. rocznicy istnienia diecezji katowickiej. Kolejny etap świętowania stanowić będzie część oficjalna 1 października w Muzeum Śląskim, a główna uroczystość zaplanowana jest na dzień 11 listopada, kiedy to estradę i widownię Sali Koncertowej Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia wypełnią śpiewacy i muzycy zespołów zrzeszonych w Związku, by oddać się słuchaniu, graniu i śpiewaniu. Wszak dominantą działalności stowarzyszenia, budowanego przez kolejne pokolenia zaangażowanych osób, jest kolektywne muzykowanie w chórach i orkiestrach.

Zakończenie

Od 2022 roku, nazwanego „Nowym Otwarciem", Śląski Związek Chórów i Orkiestr, poprzez swoje inicjatywy i szeroko zakrojoną działalność – w każdej istotnej dla kształtowania kultury muzycznej przestrzeni – zaznaczył się w regionie i poza nim w sposób wyraźny i doceniany. Nawiązano w tym czasie szereg nowych kontaktów z większością instytucji kultury Śląska, ale także poza nim oraz z wieloma osobami, z którymi poprzez intensywną i zawsze życzliwą współpracę Związek realizuje wszystkie stawiane przed sobą cele, zadania i wyzwania.

Oprócz kontynuowania imprez odbywających się już od wielu lat, działaniami organizacyjnymi objęto: Noc Chórów, Metropolitalny Festiwal Chóralny, Międzynarodową Kampanię Społeczną „Muzyka – Wsparcie Osób w Depresji", współorganizowano również Festiwal Twórczości Norberta Blachy „Wesoły Wędrownik" oraz Festiwal Orkiestr i Chórów Europejskich Studentów Medycyny EMSOC 2025. Ponadto patronatem Związku zostały objęte: Tyskie Wieczory Kolędowe, Gliwickie Spotkania Chóralne, Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny „Zagłębie i Sąsiedzi", a nawet warsztaty przygotowujące wykonanie w maju 2025 roku w katowickim Spodku VIII Symfonii *Tysiąca* Gustawa Mahlera. Wszystko to cieszy niezmiernie i jest źródłem ogromnej satysfakcji. Jednak największa radość płynie z rozrastającej się śpiewaczo-muzycznej społeczności. W minionych trzech latach swoją wolę członkostwa w Związku zgłosiło 16 chórów i trzy orkiestry, co sprawia, że stowarzyszenie liczy dziś około 3 tysięcy osób. To więcej niż pomieści widownia NOSPR! Jesteśmy szczęśliwi, że mamy przedstawicieli wszystkich grup wiekowych (choć kompleksowe zatroszczenie się o chóry dziecięce to jeszcze pieśń przyszłości), że Zarząd Główny współpracuje z Radą Młodych, Zarządami Okręgów oraz ze wszystkimi zrzeszonymi Zespołami, w tym także z zaprzyjaźnionymi chórami polskimi i czeskimi zza południowej granicy, a w ostatnim czasie także z Oddziałem Bielskim PZCHiO. Wszyscy razem działamy z każdym, komu na sercu leży śląska tożsamość kulturowa i budowanie nowego świata poprzez wspólne śpiewanie i muzykowanie – bo dla nas najważniejsze jest, że możemy być RAZEM. A procesowi temu towarzyszy prosta, acz wyrafinowana myśl. Została ona zapisana w anonimowej ankiecie przez jednego z członków Rady Młodych, podczas analizy marki stowarzyszenia i tworzenia kampanii promocyjnej „Jestem w Związku". Myśl ta, leżąca od tego czasu u podstaw strategii działalności Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr, brzmi: „Gdyby Śląski Związek Chórów i Orkiestr był człowiekiem, to lubiłby się przytulać".

Dane statystyczne ŚZChiO

1910 – 4 chóry
1921 – 354 chóry (po podziale Śląska: po stronie niemieckiej – 129, po polskiej – 225)
1939 – 335 chórów
1950 – 174 chóry i 20 orkiestr
1974 – 88 chórów i 122 orkiestry
1982 – 55 chórów
2000 – 120 chórów i 51 orkiestr
2022 – 82 chóry i 8 orkiestr
2023 – 77 chórów i 13 orkiestr
2025 – 82 chóry i 13 orkiestr (działają w 8 okręgach: chorzowsko-świętochłowickim, gliwicko-zabrskim, katowickim, mikołowskim, raciborskim, rybnickim, tarnogórskim, wodzisławskim)

Prezesi ŚZChiO

1910–1922 Michał Wolski
1922–1931 Emanuel Imiela
1931–1935 Stefan Marian Stoiński
1935–1939 Tadeusz Saloni
1945–Stefan Marian Stoiński
1945–1964 Józef Ligęza
1964–1976 Włodzimierz Stahl
1976–1980 Rudolf Kostorz
1981–1985 Zdzisław Pyzik
1985–2007 Rajmund Hanke
2007–2022 Roman Warzecha
2022–Weronika Czech

Dyrektorzy artystyczni ŚZChiO

1920–1921 Julian Samulowski
1921–1925 Teodor Lewandowski
1925–1932 Stefan Marian Stoiński
1932–1939 Leopold Janicki
1946–1948 Juliusz Kandziora
1949–1950 Piotr Dziemba
1951–Józef Powroźniak
1952–1953 Leopold Janicki
1954–1960 Józef Ryling
1961–1967 Józef Janicki
1969–1975 Józef Świder
1975–1976 Józef Szulc
1976–1981 Józef Szwed
1981–1985 Marian Kubica
1985–2008 Barbara Zielonka-Rusin
2008–2016 Krzysztof Kaganiec
2016–Iwona Melson

Redaktorzy „Śpiewaka Śląskiego”
(1920–1939, 1946–1948, 1985–2024)

1920–1921 Joanna Żnińska
1922–1926 Jan Fojcik
1926–1929 Stefan Marian Stoiński
1947–1948 Józef Michałowski
1985–2009 Rajmund Hanke
2/1988–1-2/1992 Stanisław Wilczek
2010–2023 Andrzej Wójcik
2024–Karolina Kopacz

Bibliografia

Fojcik Jan (1961), *Materiały do dziejów ruchu śpiewaczego na Śląsku*, Katowice: Wydawnictwo Śląsk.

Fojcik Jan (1983), *Śląski ruch śpiewaczy 1945–1974*, Katowice: Śląski Instytut Naukowy.

Hanke Rajmund (1966), *Silesia Cantat. Dzieje polskiego śpiewactwa kościelnego na Śląsku*, Katowice: Muzeum Śląskie.

Hanke Rajmund (2001), *Słownik polskiego śpiewactwa Górnego Śląska*, Katowice: Śląska Biblioteka Muzyczna.

Hanke Rajmund (1991), *Śląsk śpiewa. Dzieje polskiego śpiewactwa Górnego Śląska*, Katowice: Muzeum Śląskie.

Hanke Rajmund (2004), *Śląski społeczny ruch muzyczny przełomu XX i XXI wieku*, Katowice: Śląska Biblioteka Muzyczna.

Hanke Rajmund (1986), *Z dziejów polskiego ruchu muzycznego na Śląsku*, Zabrze: Muzeum.

Księga Pamiątkowa Jubileuszowego Zjazdu Śpiewaków Śląskich w roku 1960 (1960), red. J. Ligęza, J. Fojcik, Katowice: Wydawnictwo Śląsk.

Księga Pamiątkowa Śpiewactwa Opolskiego (1957), red. W. Wawrzynek, Opole: Oddział Zjednoczenia Polskich Zespołów Śpiewaczych i Instrumentalnych.

Księga Pamiątkowa Zjazdu Śpiewaków Śląskich w 1970 roku (1970), red. B. Burzyk i in., Katowice: Zjednoczenie Polskich Zespołów Śpiewaczych i Instrumentalnych.

Śpiewaj ludu, śpiewaj złoty. Księga jubileuszowa śpiewactwa śląskiego 1910–1985 (1986), red. G. Gierlich, Katowice: Śląski Instytut Naukowy.

„Śpiewak Śląski" (czasopismo).

Wójcik Andrzej (2010), *Cześć Pieśni! Z dziejów śląskiego życia muzycznego i śpiewaczego, szkice i materiały źródłowe. Część pierwsza do 1939 roku*, Katowice: Śląski Związek Chórów i Orkiestr.

Wójcik Andrzej (2012), *Cześć Pieśni! Z dziejów śląskiego życia muzycznego i śpiewaczego, szkice i materiały źródłowe. Część druga od 1939 do 1989 roku*, Katowice: Śląski Związek Chórów i Orkiestr.

prof. dr hab. Iwona Melson
Dyrektor Artystyczna Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr

LAUREACI

XXVIII Międzynarodowej Nagrody Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr

im. Stanisława Moniuszki
dla osób lub zespołów
za wybitne zasługi
dla społecznego ruchu muzycznego

Anna Osadnik

Anna Osadnik

Anna Osadnik urodziła się w 1943 roku w Chorzowie. Mając 11 lat w 1954 roku śpiewała w chórze szkolnym Szkoły Podstawowej nr 24 w Chorzowie, a w wieku 13 lat uczestniczyła w przedstawieniu baśni „Królowa śniegu" H.Ch. Andersena – zagrała wtedy rolę Kaja i zaśpiewała partię solową. Po ukończeniu szkoły podstawowej w 1957 roku, mając 14 lat, wstąpiła do chóru GWIAZDA w Chorzowie.

Druhna Anna posiada wszystkie honorowe odznaczenia ŚZChiO, od stopnia I brązowego do stopnia VI złotego z brylantem. Została również odznaczona srebrną (1990) i złotą (2012) odznaką honorową za zasługi dla Województwa Śląskiego. W 1985 roku została wyróżniona medalem Juliusza Ligonia przez Prezydenta Miasta Chorzowa, a w 2011 otrzymała godność Herolda Śpiewactwa Śląskiego, nadaną przez ŚZChiO.

Podczas II wojny światowej zaginęła kronika oraz sztandar chóru GWIAZDA. To właśnie druhna Anna w 1985 roku postanowiła odtworzyć kronikę chóru. Podjęła także wszelkie działania, aby zespół ponownie mógł posiadać sztandar. Stało się to na 100–lecie chóru. Nowy sztandar został poświęcony w czasie mszy św. 17 stycznia 2010 roku.

Druhna Anna organizowała dla chóru wiele imprez, m.in. pochowanie „basa" na zakończenie karnawału, bale przebierańców i wycieczki. Pełniła też różne funkcje w zarządzie zespołu: prezesa, skarbnika oraz v-ce prezesa, którym jest do dnia dzisiejszego. Od ponad 11 lat jest także skarbnikiem w Okręgu Chorzowsko–Świętochłowickim ŚZChiO.

Ryszard Wachtarczyk

Ryszard Wachtarczyk

Urodził się 18 września 1945 roku w Gołkowicach (województwo śląskie). Od najmłodszych lat wychowywał się w kręgu muzycznych tradycji rodzinnych, gdyż dziadek i ojciec muzykowali. Naukę gry na klarnecie rozpoczął pod kierunkiem ojca, a kontynuował w szkole muzycznej. Równocześnie muzykował też w Orkiestrze Dętej KWK Zofiówka pod okiem dyrygenta Alfreda Tesarzyka. Po ukończeniu w 1965 roku Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Rybniku, rozpoczął pracę w KWK Marcel w Radlinie, gdzie został również członkiem górniczej orkiestry dętej. Od 1973 roku pracował jako nauczyciel muzyki i instruktor Młodzieżowej Orkiestry Dętej przy Zasadniczej Szkole Górniczej w Jastrzębiu Zdroju. Równocześnie był czynnym muzykiem Filharmonii Rybnickiego Okręgu Węglowego w Rybniku i grał w wielu orkiestrach rozrywkowych i symfonicznych na Śląsku oraz poza granicami kraju. W 1992 roku objął stanowisko Kierownika i Dyrygenta Górniczej Orkiestry Dętej przy KWK „Zofiówka" w Jastrzębiu Zdroju, w której po przekształceniu w stowarzyszenie został prezesem. Efektem jego fachowej wiedzy oraz intensywnej pracy całego zespołu są zrealizowane nagrania, otrzymane nagrody i wyróżnienia oraz liczne koncertowe podróże do wielu krajów Europy. Niezwykle lubiany jako nauczyciel młodzieży, doradca i przyjaciel, jest przykładem pełnego zaangażowania w rozwój amatorskiego ruchu muzycznego.

Za wieloletnią działalność w dziedzinie kultury muzycznej otrzymał wielorakie nagrody i odznaczenia, m.in. Brązowy i Srebrny Krzyż Zasługi, Złotą Odznakę Zasłużony dla Kultury Polskiej, jak też kolejno nadane przez ŚZChiO wszystkie odznaki honorowe do Złotej z Brylantem włącznie oraz Godność Herolda Muzykowania Śląskiego.

Małgorzata Witowska

Małgorzata Witowska

od 1992 roku pracuje w Bibliotece Śląskiej (obecnie na stanowisku starszego kustosza), a od 1998 roku opiekuje się spuścizną Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr, jedną z najcenniejszych kolekcji muzycznych katowickiej książnicy. Zbiór ten współtworzy Śląską Bibliotekę Muzyczną, wchodzącą w skład Działu Zbiorów Specjalnych Biblioteki Śląskiej.

Od momentu przekazania tego unikatowego zbioru do Biblioteki Śląskiej, Małgorzata Witowska z prawdziwą pasją zaangażowała się w jego porządkowanie, opracowanie i udostępnianie. Przygotowała kilka wystaw, m.in. z okazji 90. i 100. rocznicy powstania Związku Śląskich Kół Śpiewaczych, jest autorką wielu publikacji, m.in. drukowanych katalogów kolekcji ŚZChiO oraz kilku artykułów, na przykład: Stanisław Ignacy Rączka - kompozytor w służbie chóralistyki („Książnica Śląska" 2016, t. 29) oraz Z pieśnią do Ciebie idziemy Polsko… Śpiewacy śląscy w powstaniach śląskich i plebiscycie („Książnica Śląska" 2021, t. 33).

Pani Małgorzata Witowska ma również ogromne zasługi w popularyzacji zbioru na forum ogólnopolskim. Wygłosiła kilka referatów na konferencjach muzycznych, m.in.:

- O współpracy Pomorskiego i Śląskiego Związku Kół Śpiewaczych, na Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Muzycznych, Gdańsk 2009,

- Pomnik Stanisława Moniuszki w Katowicach. Śpiewacy śląscy w hołdzie kompozytorowi, na XII Katowickiej Konferencji Naukowej, Katowice 2012,

- Rękopisy muzyczne z daru Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w zbiorach Biblioteki Śląskiej" na Konferencji „Archiwa muzyczne i spuścizny kompozytorskie w zbiorach bibliotek polskich", Warszawa, 2016.

Popularyzuje śląską chóralistykę i jej zbiory także w mediach cyfrowych, jest autorką wystawy prezentowanej online w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej: Polskie czasopisma muzyczne na Górnym Śląsku do 1939 roku. W stulecie wydania pierwszego numeru „Śpiewaka Śląskiego" (1920-2020).

Doświadczenie i wieloletnia współpraca z kolejnymi zarządami Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr sprawia, że pani Małgorzata Witowska zawsze chętnie i kompetentnie wspomaga wszystkich zainteresowanych dziejami i dorobkiem śląskiej chóralistyki.

Chór Mieszany
im. Juliusza Rogera z Rud

Chór Mieszany im. Juliusza Rogera z Rud

W październiku 1945 roku działalność rozpoczęło Towarzystwo Śpiewu „Chopin", któremu w roku 1956, decyzją ówczesnego Ministra Kultury, nadano imię Juliusza Rogera – lekarza, społecznika, przyrodnika, badacza, etnologa oraz zbieracza śląskiej pieśni ludowej. W swoim repertuarze chór posiada pieśni ludowe, sakralne, świeckie, rozrywkowe i śpiewa je w różnych językach. Do najstarszych osiągnięć zespołu należą nagrania i audycje na antenie Polskiego Radia i Telewizji. Chór koncertował również w Czechach, Niemczech i Czechosłowacji. Ważnym osiągnięciem zespołu jest pięciokrotne zdobycie nagrody Grand Prix na Festiwalu Pieśni Chóralnej do słów Josepha von Eichendorffa w Raciborzu, a także III miejsca na II konkursie Pieśni Chóralnej do słów Czesława Prudla w Lyskach w 2014 r., jak też w tym samym konkursie trzykrotne zajęcie II miejsca, kolejno w latach 2017, 2019 i 2022. Wielkim sukcesem i zaszczytem było wygranie konkursu na udział w jubileuszowym projekcie Filharmonii Śląskiej Chór-Mistrzowsko, w ramach którego chór koncertował samodzielnie, jak też wraz z zawodowym chórem tej zacnej instytucji w roku 2024. Za swoją działalność chór otrzymał m.in. Proporzec Ministerstwa Kultury i Sztuki (1955), Odznakę Tysiąclecia Państwa Polskiego (1966), Odznakę Zasłużonemu Opolszczyźnie (1967), Medal Zasłużonemu w Rozwoju Ziemi Raciborskiej (1968), Srebrną, Złotą, z Laurem, z Wieńcem Laurowym - Odznaki Honorowe Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr oraz Różę św. Bernarda za zasługi dla Starego Opactwa w Rudach (2014). Prezesem chóru jest Dawid Bartodziej, a kierownikiem artystycznym i dyrygentem Maria Wiechoczek.

Chór Męski
im. Feliksa Nowowiejskiego
z Rept Śląskich

Chór Męski im. Feliksa Nowowiejskiego z Rept Śląskich

Powstał w roku 1924 w Reptach Śląskich jako chór mieszany, z inicjatywy byłych powstańców oraz części grona pedagogicznego miejscowej szkoły. W styczniu 1925 roku zespół został przyjęty do Stowarzyszenia Śpiewaków Śląskich w Katowicach i z powodzeniem wystąpił na VI Zjeździe Śpiewaczym z utworem F. Nowowiejskiego „Jak to na wojence ładnie". Na skutek wyjątkowo dużej liczby basów i tenorów, obok planowanych prób całego składu, odbywały się także cotygodniowe zajęcia wyłącznie z sekcją męską. Ostatecznie doszło do całkowitego przekształcenia zespołu w chór męski. Z okazji 75-lecia zespołu mieszkańcy Rept ufundowali sztandar, który został odznaczony złotą odznaką z laurem ŚZChiO. Do znaczących osiągnięć chóru należy uzyskanie III miejsca w II Konkursie Śpiewaczym Okręgu Tarnogórskiego w 1948r., II miejsca w „Ogólno Polskim Konkursie o Kaganek Gwarków" w 1984r., III miejsca w „Ogólno Polskim Konkursie o Kaganek Gwarków" w 1990r., I miejsca w III Okręgowym Festiwalu Polskiej Pieśni Chóralnej w Radzionkowie w 2004r., I miejsca w VII Okręgowym Festiwalu Polskiej Pieśni Chóralnej w Tarnowskich Górach w 2009r. W październiku 2024 roku chór świętował 100-lecie swojego istnienia. Prezesem chóru jest Krzysztof Paździor, a kierownikiem artystycznym i dyrygentem Adam Szeliga.

Chór Męski
PIAST z Żyglina

Chór Męski PIAST z Żyglina

Towarzystwo Śpiewacze PIAST powstało w 1918 roku w Żyglinie jako chór mieszany. Założycielem i pierwszym prezesem był Jan Krzęciesa, a dyrygentem Edward Gzell. W 1920 roku chór wstąpił w szeregi Związku Śląskich Kół Śpiewaczych. W 1924 roku zespół stał się chórem męskim. W okresie międzywojennym kierowali nim kolejno Jerzy Stompel, Juliusz Makarewicz, Paweł Krauze i Jerzy Heida. W 1947, po przerwie spowodowanej II wojną światową, chór został reaktywowany. W następnym roku dołączył do Okręgu Tarnogórskiego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr. Zespół prowadzony był wtedy przez Jana Grossa, a funkcję prezesa pełnił Eugeniusz Letkiewicz. Kolejnymi dyrygentami byli Henryk Kasza, Marian Block, Paweł Mitręga, Stanisław Dziewior, Beata Kalus, Mirosław Jupowicz, Wioletta Lis-Szczurek, a od 2007 roku funkcję tę pełni Oliwia Bentkowska. Wśród osiągnięć zespołu należy wymienić: udział w pierwszych Gwarkach Tarnogórskich w 1957r., I miejsce w Festiwalu Chórów o Laur XX-lecia PRL w Katowicach w 1965r., III miejsce na VI i VII Festiwalu Pieśni Chóralnej w Tarnowskich Górach w 2007 r. i 2009 r., wydanie płyty świątecznej „Żyglińskie kolędowanie" w 2010r. Prezesem chóru jest Kamil Gąsior, a kierownikiem artystycznym i dyrygentem Oliwia Bentkowska.

Chór Mieszany
ZORZA z Wyr

Chór Mieszany ZORZA z Wyr

Chór mieszany ZORZA obchodzi w 2025 roku jubileusz 105-lecia istnienia. Zespół działa przy Gminnym Domu Kultury w Gostyni i aktywnie współpracuje z chórami Okręgu Mikołowskiego ŚZChiO, a także lokalnymi parafiami, władzami i jednostkami oświatowymi, organizując koncerty oraz realizując projekty wokalno-taneczne z udziałem uczniów gminnych szkół. Chór koncertował w wielu sanktuariach maryjnych w Polsce, m. in. w Licheniu, Ludźmierzu, Wambierzycach, Krasnobrodzie i Kazimierzu Dolnym. Może pochwalić się koncertami zagranicznymi w Pradze, Lwowie, Ostrawie i Wiedniu. Z osiągnięć festiwalowych chóru w ostatnich latach wymienić należy: wyróżnienie na XIV Festiwalu Pieśni Eucharystycznej „O Salutaris Hostia" w Katowicach, Brązowy Dyplom na XVI Międzynarodowym

Festiwalu Muzyki Chóralnej w Barczewie, III miejsce na XIII Festiwalu Pieśni Maryjnej „Magnificat" w Piekarach Śląskich, Brązowy Dyplom na I Ogólnopolskim Konkursie Muzyki Sakralnej w Tykocinie, wyróżnienie na VI Konkursie Pieśni Chóralnej im. Czesława Prudla w Lyskach oraz III miejsce w kolejnej edycji, udział w Międzynarodowym Festiwalu Chórów i Orkiestr w miejscowości Recsk na Węgrzech. Chór ZORZA należy do Konfraterni Najstarszych Chórów i Orkiestr Województwa Śląskiego. W 2020 r. został odznaczony najwyższą, Złotą Honorową Odznaką z Brylantem ŚZChiO. Prezesem chóru jest Jan Skrobol, a dyrygentem Lilianna Czajkowska.

Śląski
Związek
Chórów
i Orkiestr
1910

Blask tradycji.
Siła wspólnego brzmienia.

28 czerwca 2025 r.

godz. 10:15 | Archikatedra Chrystusa Króla

ADORACJA I MSZA JUBILEUSZOWA

obchody 100-lecia archidiecezji katowickiej

powitalny występ orkiestry dętej

Adoracja z udziałem chórów i scholi ŚZChiO
pod przewodnictwem Kapelana ŚZChiO - ks. prof. Antoni Reginek

Msza Święta pod przewodnictwem abp. dr. Wiktora Skworca

finalny występ orkiestry dętej

1 października 2025 r.

godz. 18:00 | Audytorium
Muzeum Śląskiego w Katowicach

GALA JUBILEUSZOWA

wręczenie dyplomów, odznaczeń i nagród

spotkanie sieciujące dla regionalnych działaczy

część artystyczna - Zespół muzyczny z III Liceum Ogólnokształcącego im. Adama Mickiewicza w Katowicach

11 listopada 2025 r.

godz. 18:00 | Sala Koncertowa
Narodowej Orkiestry Symfonicznej
Polskiego Radia w Katowicach

KONCERT JUBILEUSZOWY

powitalny występ orkiestry dętej i chóru

prezentacje indywidualne

3 nowe artystyczne opracowania wiązanek śląskich pieśni ludowych autorstwa: Katarzyny Danel, Tomasza Ptoka i Klaudiusza Jani włączające w śpiew wszystkich uczestników koncertu

wspólne muzykowanie pod dyrekcją
Dyrektor Artystycznej ŚZChiO - prof. Iwony Melson

Harmonia Głosów - 115 lat amatorskiego ruchu muzycznego na Śląsku

Województwo Śląskie

Zrealizowano przy wsparciu finansowym Województwa Śląskiego

KATOWICE dla odmiany

Dofinansowano z budżetu Miasta Katowice

Partnerzy

Muzeum Śląskie · NOSPR · Archikatedra Chrystusa Króla w Katowicach · III Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Katowicach · GoMix · Instytucja Kultury Katowice Miasto Ogrodów

Partner strategiczny

Partnerzy medialni

chórtownia · Śpiewak Śląski 1920 · W Katowicach · Polskie Radio Katowice · ŚLĄZAG · TVP3 Katowice

KOMITET DO SPRAW POŻYTKU PUBLICZNEGO · NIW Narodowy Instytut Wolności · Rządowy Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO

Śląski Związek Chórów i Orkiestr 1910 członek EUROPEAN CHORAL ASSOCIATION

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI - CENTRUM ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO W RAMACH RZĄDOWEGO PROGRAMU ROZWOJU ORGANIZACJI OBYWATELSKICH NA LATA 2018-2030 PROO